

ХУДОЖНЯ ТВОРЧІСТЬ ЯК ДЖЕРЕЛО ЗНАТЬ З ІСТОРІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

У сучасних умовах інформаційної війни з Росією неабиякого значення набуває фахова компетенція українського публічного службовця, який мусить знати не лише сьогоденні особливості економіки, культури, політики, але й риси тоталітарного й авторитарного управління. Річ у тім, що чимало з них зберігаються до сьогодні в суспільстві, гальмуючи його розвиток і становлення держави. Саме тому фахівці й державної, і самоврядної служб мають впливати на громадян не лише через свою посадову вищість, а й через обізнаність у природі конфліктних колізій, які найчастіше мають імперську російську чи радянську генезу.

Одним із реальних джерел здобування такої інформації, поряд із документальними, визначаємо тогочасну художню творчість. Так, на початку 70-х років ХХ століття, коли можна вже було робити перші реальні підсумки впровадження комуністичних ідеалів, такі підсумки робилися, звісно, завуальовано – через окремі натяки в публічному медіапросторі – кіно, анекдотах. Останні мали відверту природу – об'єктом нарративу могла бути навіть сама ідеологічна система (режим). Наприклад: «У таборі питають: – А ти сидиш за політичну чи кримінальну справу? – Звичайно, за політичну! Ремонтував каналізаційні труби і сказав, що труби погані й тому потрібно всю систему змінити...». Або: «Після лекції колгоспник каже агітаторові: – Ходив я вулицями, але не бачив того, про що Ви розповідали! – А Ви би менше вулицями ходили, а більше газети читали! [1, с. 57].

Тогочасне кіно як найбільш ефективний засіб ідеологічного навіювання було під жорстким контролем радянських компетентних служб, і про жодну помилку навіть говорити немає сенсу, оскільки весь текст сценарію було спрямовано на відповідний вплив. Це вже пізніше – наприкінці 80-х – з'явиться можливість висловлювати авторам свої думки. Наприклад, кінофільм «Кін-дза-дза» (режисер Г. Данелія, сценарист Р. Габріадзе) від 1986 року відомий саме як памфлет про радянську дійсність, проте це виявляється лише епізодах про співців-музикантів, які мають виступати лише в клітці, та в образі вищої влади, що переймається самомилюванням (автори пародіюють Л. Брежнєва). У тексті відзначаємо кілька окремих натяків на державну систему: про уряд говориться, що він «на другій планеті живе»; про ідеологію – що «как бы мы не гадали – ни хрена не выйдет. Вот выбрали направление – и идем!» (апріорі нейтралізація ініціативи знизу); про соціальні пріоритети – що «когда в обществе нет дифференциации штанов, то там нет цели» (еліта носить червоні чи жовті штани, за якими розрізняються керівні прошарки суспільства. Також це натяк на 20-ті роки, коли яскраві галіфе означали певний владний статус); про соціальні реалії – що «потому, что вы говорите то, что не думаете, и думаете то, что не думаете, вот в клетке и сидите» (цю фразу автори ще й спеціально ускладнюють каламбуром «думаете то, что не думаете», однак головна думка міститься в першій половині вислову).

Отже, більшою мірою натяки спрямовано на сприйняття людьми, здатними до глибинного аналізу почутого, проте на той час такі думки вже не були дивиною: країною навіть легально гастролював М. Жванецький, який м'яко, інтелігентно,

через натяки ілюстрував негативні системи, а Г. Хазанов і Р. Карцев додавали думкам автора-сатирика театральний контекст.

До кіно та анекдотів варто додати і мультфільми, і взагалі творчість, марковану як дитяча. Ця прихованість (натяк) уже була зрозуміла всім, але мудрість, висловлена дитячим голосом, відзначалася особливою пікантністю. Тим більш героїчним є натяк у публічній творчості 70-х років. Наприклад, у дитячій пісеньці «Голубой вагон» (музика В. Шаїнського), що була аж надто популярна в ті часи, і яку співали як дитячі колективи, так і дорослі компанії під час домашніх застіль, можна також знайти окремі натяки на дійсність.

Автор тих слів Е. Успенський відомий як дитячий письменник, який створив величезну кількість повістей, віршів, сценаріїв, що відзначаються обов'язковим гумором і логікою. Проте нас зацікавив текст означеної вище пісні, оскільки окремі її слова містять, на нашу думку, безпосередній натяк на певні тогочасні ідеологи.

«Дорослі» пісні так само безпосередньо виконували ідеологічну функцію – усі радянські комсомольці співали про те, що «вся жизнь впереди, надейся и жди», а тому «не надо печалиться», тобто проблеми, що існували ще від часів останньої війни й не були принципово вирішені, варто ігнорувати й надалі сподіватися та чекати «світлого майбутнього». У дитячій пісні чуємо аналогічну думку: «Лучшее, конечно, впереди». У попередній строфі «И хотя нам прошлое немного жаль» контент може бути або локальний (класичний жаль про безпроблемне дитинство), або загальний (жаль про ще дореволюційну Росію – спокійну та врівноважену). Наступна строфа містить суто дорослий контент, який з дитячого боку пояснити неможливо: «Может мы обидели кого-то зря, // Календарь закроет старый лист. // К новым приключениям спешим, друзья... // Эй, прибавь-ка ходу, машинист!». Дешифруємо його як ілюстрацію сталінської тези про людину-гвинтик, яку можна безболісно замінити. Тобто образа (чи смерть) окремої людини нівелюється загальнодержавною метою – «новими пригодами», до яких поведе «машинист» – державний правитель.

Таким чином, аналіз таких текстів допоможе не лише дешифрувати приховані в ідеологемах реалії радянської системи, але й запобігти рудиментам авторитарного / тоталітарного режиму управління в сучасній Україні, що мають розуміти насамперед публічні службовці.

Список використаних джерел

1. Кондратенко Н. Неформальні засоби політичної комунікації: дискурс політичного анекдоту [Електронний ресурс] / Наталя Кондратенко. – Режим доступу : <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1957>

Ігнатенко О.С., Ігнатенко Д.О.

СИТУАЦІЙНИЙ ПІДХІД В ДІЯЛЬНОСТІ ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

Сучасна діяльність посадових осіб місцевого самоврядування все більшою мірою потребує дослідницького підходу. Цей підхід сприяє динамічності і